

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ
FAKULTĀTE

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Latvijas Universitāte Juridiskā fakultāte

Eiropas Sociālā fonda projekts “Justīcija attīstībai” (Nr.3.4.1.0/16/I/001)

TIESU PRAKSES APKOPOJUMS

Noziedzīgie nodarījumi darba tiesisko attiecību vidē

1. Darba tiesības, 1.2. Krimināltiesību joma

2016.-2019.gads

apkopojumu sagatavoja Dr.iur. **Diāna Hamkova**,
Dr.iur. **Valentijas Liholaja**

Saskaņā ar 2019.gada 30.decembra līgumu par saturiski juridisko mācību, izmantojot tiesu prakses apkopojumu, nodrošināšanu (Pasūtītāja līguma Nr. 4.2-13/301-19, Izpildītāja līguma Nr. LU 6012-A55/615), kas noslēgts starp Tiesu administrāciju un Latvijas Universitāti

RĪGA 2020

SATURS

IEVADS	3
1. DARBA AIZSARDZĪBAS NOTEIKUMU PĀRKĀPŠANA (KL 146.PANTS).....	4
1.1. Tiesiskais regulējums un panta redakcija.....	4
1.2. Noziedzīgā nodarījuma objektīvās pazīmes.....	5
1.3. Noziedzīgā nodarījuma subjektīvās pazīmes	7
1.4. Kriminālatbildības un administratīvās atbildības norobežošana	11
1.5. Soda noteikšana	12
2. DARBA SAMAKSAS NOTEIKUMU PĀRKĀPŠANA	14
2.1. Tiesiskais regulējums	14
2.2. Noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes	15
2.3. Tiesu prakse.....	15
2.4. Kriminālatbildības un administratīvās atbildības norobežošana	19
Izmantoto nolēmumu saraksts	20

IEVADS

Tiesu prakses apkopojums „Noziedzīgie nodarījumi darba tiesisko attiecību vidē” veidots Eiropas Sociālā fonda (ESF) projekta „Justīcija attīstībai”(Nr.3.4.1.0/16/I/001) iepirkuma „Saturiskās juridiskās mācības, izmantojot tiesu prakses apkopojumu” (identifikācijas Nr.TA2018/2B/ESF) ietvaros.

Apkopojumā ietvertas krimināllietas, kuras izskatītas laika periodā no 2016.gada līdz 2019.gadam. Ņemot vērā, ka tiesās izskatīto un apkopojuma autorēm pieejamajā anonimizēto nolēmumu arhīvā ievietoto nolēmumu skaits bija neliels, analizēti visi tur atrodamie tiesu spriedumi ar mērķi izvērtēt noziedzīgo nodarījumu kvalifikācijas atbilstību krimināltiesiskajam regulējumam un tiesību doktrīnas atziņām. Pētījuma gaitā analizētas arī judikatūras atziņas, kas paustas laika periodā līdz 2016.gadam.

Apkopojumā ietverti tiesu nolēmumi par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti Krimināllikuma 146. un 217.¹ pantā. Apskatāmajā periodā anonimizēto nolēmumu arhīvā nav konstatēti tiesu nolēmumi par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti Krimināllikuma 238.pantā (Ražošanas drošības un tehniskās disciplīnas noteikumu pārkāpšana) un Krimināllikuma 280.pantā (Personas nodarbināšanas noteikumu pārkāpšana), kas tāpat būtu attiecināmi uz noziedzīgiem nodarījumiem darba tiesisko attiecību vidē, tāpēc šo pantu plašāks apskats apkopojumā nav iekļauts.

Apkopojuma izstrādē analizēti 12 Latvijas tiesu nolēmumi (par KL 146.pantu 8 nolēmumi 5 krimināllietās par 5 personām un 4 nolēmumi par KL 217.¹ pantu, kas pieņemti 4 krimināllietās par 6 personām).

1. DARBA AIZSARDZĪBAS NOTEIKUMU PĀRKĀPŠANA (KL 146.PANTS)

1.1. Tiesiskais regulējums un panta redakcija

Krimināllikuma (turpmāk arī – KL) 146.panta pirmajā daļā paredzēta atbildība par darba aizsardzības noteikumu vai tehnisko drošību reglamentējošo normatīvo aktu prasību pārkāpšanu, ja to izdarījis uzņēmuma (uzņēmējiesabiedrības) iestādes vai organizācijas vadītājs vai cita persona, kas atbildīga par šo noteikumu ievērošanu, un ja šis nodarījums izraisījis miesas bojājumus ar veselības traucējumu vai darbspēju paliekošu zaudējumu. Nodarījuma kvalificēts sastāvs šā panta otrajā daļā veidojas, ja tāds pats nodarījums izraisījis cilvēka nāvi vai smagus miesas bojājumus vairākiem cilvēkiem,

Tā kā analizējamās krimināltiesību normas dispozīcija ir blanketa, tajā ietvertā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmju konkretizēšanai izmantojami citi darba tiesiskās attiecības regulējošie normatīvie akti, proti, 2001.gada 20.jūnijā pieņemtie Darba likums un Darba aizsardzības likums, kuros iestrādātas no 1998.gada 12.jūnija Eiropas Savienības Padomes direktīvas Nr.89/391/EKK par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību, kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (EK) Nr.1882/2003 (29.09.2003), regulu (EK) Nr.30/2007 (20.06.2007) un regulu (EK) Nr.1137/2008 izrietošie galvenie principi arodriskā novēršanai, drošības un veselības aizsardzībai, riska un nelaimes gadījumu faktoru likvidēšanai, informēšanai, konsultācijām, pietiekamai līdzdalībai saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai praksi un darba ņēmēju un viņu pārstāvju apmācībai, kā arī vispārīgas pamatnostādnes minēto principu ievērošanai.

Tā, piemēram, Darba likuma 28.panta otrajā daļā noteikts, ka darba devējs ar darba līgumu uzņemas nodrošināt taisnīgus, drošus un veselībai nekaitīgus darba apstākļus. No Darba aizsardzības likuma 27.panta pirmās daļas izriet, ka darba devējs ir atbildīgs par nodarbināto drošību un veselību, ar papildu norādi šā likuma 28.pantā, ka par darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem vainīgās personas ir saucamas pie likumā paredzētās atbildības. Savukārt Darba aizsardzības likuma 4.panta pirmajā daļā formulēti darba aizsardzības vispārīgie principi, saskaņā ar kuriem darba devējs veic darba aizsardzības pasākumus.

Šie darba aizsardzības vispārīgie principi pēc likumdevēja deleģējuma, kas ietverts Darba aizsardzības likuma 25.pantā, precizēti Ministru kabineta noteikumos par darba aizsardzības prasībām dažādās nodarbinātības jomās un darba procesā, piemēram, strādājot augstumā, veicot darbus mežsaimniecībā, veicot būvdarbus, lietojot darba aprīkojumu, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus u.c.

Arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas (turpmāk – Augstākā tiesa) judikatūrā nostiprināta atziņa, ka darba devēja nodrošināti apstākļi, lai darbiniekam būtu iespējams izpildīt darbu, ir viena no darba tiesisko attiecību pazīmēm.¹

Atbildība par darba aizsardzības noteikumu pārkāpšanu paredzēta Krimināllikuma 146.pantā jau tā sākotnējā redakcijā un panta dispozīcija palikusi nemainīga.

KL 146.pantā divas reizes grozītas sankcijas – ar 2004.gada 12.februāra likumu panta pirmās daļas sankcija papildināta ar iespēju piemērot piespiedu darbu, savukārt ar 2012.gada

¹ Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 28.decembra spriedums lietā SKC-1945/2013 (C305511312) 8.2.punkts.

13.decembra likumu panta pirmajā daļā paredzētā brīvības atņemšanas soda maksimālā robeža samazināta no diviem gadiem līdz vienam gadam, bet panta otrajā daļā – no astoņiem gadiem līdz pieciem gadiem.

1.2. Noziedzīgā nodarījuma objektīvās pazīmes

KL 146.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums, kas panta pirmajā daļā klasificēts kā mazāk smags noziegums un panta otrajā daļā kā smags noziegums (turpmāk arī - noziegums) apdraud personas tiesības uz tādiem darba apstākļiem, kas nodrošina darba aizsardzību un tehnisko drošību, nodarot kaitējumu cilvēka veselībai un dzīvībai.²

Tā kā pēc noziedzīga nodarījuma sastāva konstruktīvajām (uzbūves) īpatnībām tas ir materiāla sastāva noziegums, bez nodarījuma, kas var izpausties gan kā aktīva darbība, gan arī kā bezdarbības akts, obligāta sastāva objektīvās puses pazīme ir kaitīgās sekas.

Kriminālbildības nosacījums saskaņā ar KL 146.panta pirmo daļu ir kaitējums cietušā veselībai, proti, miesas bojājumi ar veselības traucējumu vai darbspēju paliekošu zaudējumu, kas nozīmē, ka cietušajam var būt nodarīts smags miesas bojājums, vidēja smaguma miesas bojājums vai viegls miesas bojājums ar īslaicīgu veselības traucējumu uz laiku no 7 dienām līdz 21 dienai vai tiesu medicīnas ekspertīzē noteikts paliekošs veselības traucējums mazāk nekā 10 procentu apmērā. Ja nodarījums izraisījis cilvēka nāvi vai smagus miesas bojājumus vairākām personām, veidojas KL 146.panta otrajā daļā ietvertais kvalificētais sastāvs.

Obligāta materiāla sastāva objektīvās puses pazīme ir cēloņsakarība, kas krimināltiesību teorijā tiek raksturota kā tāda objektīvā saikne starp prettiesisko darbību vai bezdarbību un to izraisītajām laika ziņā sekojošajām kaitīgajām sekām, kurā darbība vai bezdarbība sagatavo un nosaka seku iestāšanās reālu iespēju, un darbība vai bezdarbība ir galvenais noteicošais faktors, kas neizbēgami radījis kaitīgās sekas.³

Lai inkriminētu KL 146.pantā paredzēto noziegumu, ir jākonstatē, kādas tieši darba aizsardzību vai tehnisko drošību reglamentējošo normatīvo aktu prasības ir pārkāptas, kā arī cēloņsakarība starp vainīgā rīcību konkrētu normatīvo aktu prasību pārkāpšanā un kaitējuma nodarīšanu cietušajam.⁴

Konkrētajās krimināllietās apsūdzētie V.B. un K.K. ar pirmās instances tiesas spriedumu atzīti par nevainīgiem un attaisnoti apsūdzībā saskaņā ar KL 146.panta otro daļu, apelācijas instances tiesa pirmās instances tiesu spriedumus atstājusi negrozītus.

Noraidot kasācijas protestus, Augstākās tiesas Senāts norādīja, ka tā ieskatā abu instanču tiesas pamatoti atzinušas, ka nav konstatējama cēloņsakarība starp apsūdzētajiem inkriminēto darba drošības noteikumu pārkāpšanu un sekām, proti, cilvēku nāvi. Būdami instruēti par darba drošības noteikumiem, strādājot augstumā, nodrošināti ar aizsargķiverēm, drošības jostām un virvēm, strādnieki tās nelietoja, kas noveda pie nelaimes gadījuma. kad A.K., krītot no 18 metru augstuma, bet R.L. – no 8,30 metru augstuma, guva nāvējošas traumas.

² Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesa namu aģentūra, 2018, 386.lpp.; Augstākās tiesas Senāta 2019.gada 16.maija lēmums lietā SKK-3/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0516.11087124114.4.L) 9.punkts.

³ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija: Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 103.lpp.

⁴ Augstākās tiesas Senāta 2012.gada 22.maija lēmums lietā SKK-182/2012 (11220055807); Augstākās tiesas Senāta 2010.gada 16.jūnija lēmums lietā SKK-265/2010 (11220029605).

Jautājums par noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvās puses, tostarp cēloņsakarības esību, risināts krimināllietā A. apsūdzībā, kura ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2017.gada 1.decembra spriedumu atzīta par nevainīgu un attaisnota, bet ar Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 27.marta spriedumu atzīta par vainīgu un sodīta par KL 146.panta otrajā daļā paredzētā nozieguma izdarīšanu. Apelācijas instances tiesa atzina, ka A., būdama uzņēmēj sabiedrības vadītāja, kas ir atbildīga par darba aizsardzības reglamentējošo normatīvo aktu prasību ievērošanu, pārkāpusi Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumu Nr.219 “Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude” 4.2.2.1.punktu, kurā noteikts, ka uz veselības pārbaudi nosūta nodarbinātos ārpuskārtas (papildus) veselības pārbaudes veikšanai, ja mainās veselībai kaitīgie darba vides faktori vai īpašie apstākļi.

Kasācijas instances tiesa ar 2019.gada 16.maija lēmumu⁵ atzina, ka Rīgas apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts, bet apsūdzētās un viņas aizstāves kasācijas sūdzības, kurās tika apstrīdēta cēloņsakarības esība starp A. inkriminēto bezdarbību un cietušā nāvi, noraidāmas.

Apelācijas instances tiesa esot pamatoti konstatējusi, ka ar SIA “Darba drošības centrs” 2013.gada 12.novembrī sastādīto dokumentu “Darba vietas vai darba veida pārbaude un tajā esošo dabas vides faktoru noteikšana un to novērtēšana celtņu un celšanas iekārtu operatoram” B. kā celtņu operatoram konstatētas būtiskas izmaiņas darba vides faktoru novērtējumā, proti, nākuši klāt jauni līdz šim neidentificēti riski, piemēram, troksnis, visa ķermeņa vibrācija, atrašanās piespiedu pozā ilgāk par 50% no darba laika, paaugstināts redzes sasprindzinājums u.c. Šādā situācijā A. esot pieļāvusi bezdarbību, nenosūtot B. uz ārpuskārtas (papildu) veselības pārbaudi, kas nav ļāvis identificēt B. veselības traucējumus, kā rezultātā viņš turpināja veikt darbu attiecīgos veselībai kaitīgos darba vides apstākļos, kas noveda pie kaitīgajām sekām, proti, darba pienākumu veikšana sakarā ar veselībai kaitīgiem darba vides faktoriem izraisīja B. nāvi, tādējādi veidojoties cēloņsakarībai starp pieļauto bezdarbību un kaitīgajām sekām.

Augstākā tiesa tāpat norādīja, ka Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumos Nr.219 iekļautās tiesību normas izriet no 1998.gada 12.jūnija direktīvas Nr.89/319/EKK, kuras 6.pantā noteikts viens no darba devēja galvenajiem pienākumiem, proti, veikt nepieciešamos darba ņēmēja drošības un veselības aizsardzības pasākumus, tostarp novērst arodrisku. Savukārt Eiropas Parlamenta un Padomes 2002.gada 25.jūnija direktīva 2002/44/EKK paredz minimālās prasības attiecībā uz darba ņēmēju aizsardzību pret riskiem viņu veselībai un drošībai, ko rada vai varētu radīt mehāniskās vibrācijas iedarbība.

Latvijas Republika ir pārņēmusi no šīm direktīvām izrietošās saistības nacionālajā tiesību sistēmā, un Augstākās tiesas paustā atziņa apliecina Eiropas Savienības tiesību aktu un nacionālā regulējuma savstarpējo saistību un to ietekmi uz tiesību normu pareizu izpratni un piemērošanu.

Augstākās tiesas Senāts 2019.gada 16.maija lēmumā lietā SKK-3/2019.noformulējis atziņu, ka, “mainoties darbinieka veselībai kaitīgajiem darba vides faktoriem vai īpašajiem apstākļiem, personai, kura atbildīga par darba aizsardzības reglamentējošo normatīvo aktu prasību ievērošanu, saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 10.marta noteikumu Nr.219 “Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude” prasībām ir pienākums nosūtīt darbinieku uz ārpuskārtas (papildu) veselības pārbaudi, neraugoties uz to, ka ir spēkā kārtējās veselības pārbaudes rezultāti. Minētais attiecas arī uz gadījumiem, kad persona turpina veikt

⁵ Augstākās tiesas Senāta 2019.gada 16.maija lēmums lietā SKK-3/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0516.11087124114.4.L).

tos pašus darba pienākumus, bet tiek konstatēti līdz šim neidentificēti veselībai kaitīgi darba vides faktori”.

1.3. Noziedzīgā nodarījuma subjektīvās pazīmes

Analizējot KL 146.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma, kas ir salikta sastāva noziegums, subjektīvo pusi, atbilstoši KL 8.panta otrajā daļā noteiktajam, jākonstatē personas psihiskā attieksme pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm, tas ir personas vainas forma jānosaka gan pret prettiesisko darbību vai bezdarbību, gan pret tās izraisītajām kaitīgajām sekām.

Krimināltiesību teorijā pausta atziņa, ka personas psihiskās attieksmes veids pret savu darbību vai bezdarbību, it īpaši, ja tā izpaužas kādu piesardzības vai aizsardzības noteikumu pārkāpšanā, vienmēr ir tīša, jo persona apzināti nevar izdarīt kādu darbību vai to neizdarīt, ja viņa to nevēlas. Profesors Uldis Krastiņš norāda, ka “noteikumi ir tiesību normu kopums, kurus var ievērot vai neievērot, bet tiesību norma, kas reglamentē būtiskās attiecības starp tiesību subjektiem, nav noziedzīga nodarījuma objektīvās puses pazīme, tāpēc pret to vainīgā subjektīvā attieksme nav jānosaka. Jāvērtē ir darbība vai bezdarbība kā nodarījuma objektīvās puses pazīme, ar ko tiesību norma tiek pārkāpta vai neievērota, un pret to arī jānosaka personas subjektīvā attieksme, kas izpaužas nodoma veidā (tīši)”.⁶ Vainīgā psihiskā attieksme pret nāvi un kaitējumu veselībai var izpausties tikai kā neuzmanība vai nu noziedzīgas pašpaļāvības veidā, kad vainīgais paredzējis kaitīgo seku iestāšanās iespēju, tomēr vieglprātīgi paļāvies, ka tās varēs novērst, vai arī kā noziedzīga nevērība, ja vainīgais nav paredzējis seku iestāšanās iespēju, kaut gan pēc nodarījuma konkrētajiem apstākļiem viņam vajadzēja un viņš varēja kaitīgās sekas paredzēt. Kopumā noziedzīgais nodarījums atzīstams par izdarītu tīši, jo noziedzīgā nodarījuma galvenais tiešais objekts ir personas tiesības uz darba aizsardzību un tehnisko drošību, ko reglamentējošie normatīvie akti tiek pārkāpti ar tīšu prettiesisku darbību vai bezdarbību.

Iepazīšanās ar apkopojuma autoru rīcībā esošajiem tiesas spriedumiem ļauj secināt, ka noziedzīga nodarījuma sastāva subjektīvās puses analīze šajos nolēmumos ir vajākais posms noziedzīgā nodarījuma juridiskās izvērtēšanas procesā, lai arī noziedzīgā nodarījuma kvalifikāciju tas nav ietekmējis.

Tā, piemēram, ar Zemgales rajona tiesas 2018.gada 29.augusta spriedumu konstatēts, ka B., AS [...] valdes priekšsēdētājs, noslēdzis darba līgumu ar D. par palīgstrādnieka amata pienākumu veikšanu, tostarp piena sūkalu menedžēšanu – pieņemšanu, izdošanu, sūkalu tanka (tvertnes) un telpas uzturēšanu tīrībā. 2016.gada 12.septembrī D., būdams alkohola ietekmē (asinīs konstatētas 1,97 promiles, urīnā 2,59 promiles etilspirta), veicot sūkalu tvertnes tīrīšanu, atrodoties tvertnē, izmeklēšanā nenoskaidrotā veidā iekrita tajā esošajās sūkalās ar seju uz leju, kā rezultātā iestājās mehāniska asfiksija – elpceļu nosprostošanās ar svešķermeni, iespējams pārtikas produktu – sūkalām.

Tiesa, veicot izvērstu noziedzīgā nodarījuma objektīvo pazīmju analīzi, atzina par pierādītu, ka B., kurš kā darba devējs ir atbildīgs par darbinieku drošību un veselību darbā, nenodrošināja un neveica pilnvērtīgu uzraudzību un kontroli darba aizsardzības jomā,

⁶ Plašāk sk. Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija: Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 168.-184.lpp.

pārkāpjot Ministru kabineta 2010.gada 10.augusta noteikumu Nr.749 "Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos" 10., 16. un 16.1.punkta un Ministru kabineta 2007.gada 6.oktobra noteikumu Nr.660 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība" 17., 36., 37., 38.punkta prasības, kā arī secināja, ka B. rīcība, ko vērtēja kā bezdarbību, nenodrošinot D. darba aizsardzības ievadapmācību un sākotnējo instruktāžu darba vietā, nenodrošinot un neveicot pilnvērtīgu uzraudzību un kontroli darba veikšanas laikā, pieļaujot, ka D. veic darbu, atrodoties alkohola reibuma stāvoklī, kā arī nenodrošinot darba vides riska novērtēšanu sūkalu tvertnes tīrīšanai, neiepazīstinot D. ar šādu darba vietas vides riska novērtējumu, bija tiešais cēlonis nelaimes gadījumam darbā.

Attiecībā par noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi tiesa norādīja, ka "darba aizsardzību reglamentējošo normatīvo aktu pārkāpšanu tiesa vērtē kā tīšu pārkāpumu ar netiešu nodomu, jo B. apzinājās savas bezdarbības kaitīgumu, paredzēja nodarījuma kaitīgās sekas, apzināti pieļāva to iestāšanos. Savukārt, attieksmē pret personas nāvi, B. darbības vērtējamas kā noziedzīga nevērība. B. neparedzēja D. nāves iestāšanās iespēju, kaut gan pēc konkrētajiem apstākļiem, nenodrošinot D. instruktāžu, darba vides riska novērtēšanu, veicot viņam uzlikto pienākumu, sulīņu tvertnes tīrīšanu, viņam vajadzēja un viņš varēja paredzēt kaitīgās sekas.

Tādējādi apsūdzētā attieksmes pret kaitīgajām sekām – cilvēka nāvi vērtējumā pieļauta pretruna, jo ir norādīts gan uz apzinātu to pieļaušanu (netiešu nodomu), gan uz neuzmanību (noziedzīgu nevērību). Nav arī norādes par to, kā tad kopumā vērtējama D. izdarītā noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse.⁷

Cits piemērs. Pirmās instances tiesa atzina E. par vainīgu KL 146.panta otrajā daļā paredzētajā noziegumā un sodīja viņu ar brīvības atņemšanu uz diviem gadiem ar pārbaudes laiku uz diviem gadiem sešiem mēnešiem. Tiesa konstatēja, ka apsūdzētais, būdams atbildīgs par darba drošības noteikumu ievērošanu, pārkāpa Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumu Nr.92 "Darba aizsardzības prasības, veicot būvdarbus" 1., 2.3., 71. un 72.punkta prasības, proti, redzot, ka tranšejas malas tās rakšanas laikā netiek nostiprinātas ar balstiem vai kādā citādā veidā un ka nav nodrošināts aprīkojums tranšejas malu nostiprināšanai, apzināti pieļāva, ka, pārkāpjot normatīvajos aktos noteiktās darba drošības prasības rakšanas darbu veikšanai tranšejās, viņa vadītās iestādes darbinieki turpina darbu, liekot iesākto darbu turpināt. E. rīcības rezultātā un tiešā cēloniskā sakarā no nenostiprinātajām tranšejas malām (sienām) notika zemes nogrūvums, pilnībā aprokot tranšejā stāvošo G., kura nāve iestājās no mehāniskās asfiksijas.

Par pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas sūdzību iesniedza cietusī F, apstrīdot spriedumu daļā par E. noteikto sodu, kā arī daļā par piedzīto kaitējumu par nodarīto morālo aizskārumu, uzskatot, ka tā noteikta nepamatoti zema, jo tiesa, lemjot par sodu un piedzenamās kaitējuma kompensācijas summas apmēru, ir vadījusies no tā, ka E. noziedzīgo nodarījumu kopumā ir izdarījis aiz neuzmanības. Cietusī lūgusi atzīt, ka E. KL 146.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu ir izdarījis ar nodomu, jo tas ietekmē apsūdzētajam nosakāmo sodu un piedzītās morālā kaitējuma kompensācijas apmēru, turklāt Juridiskās palīdzības administrācija valsts kompensāciju maksā tikai tīšu noziedzīgu nodarījumu rezultātā cietušām personām.

⁷ Zemgales rajona tiesas 2018.gada 29.augusta spriedums lietā Nr.K73-18/45 (ECLI:LV:ZRT:2019:0829.11390057916.1.S).

Vidzemes apgabaltiesa, atzīstot, ka KL 146.pantā paredzētās darba aizsardzību un tehnisko drošību reglamentējošo normatīvo aktu prasības E. ir pārkāpis tīši (ar tiešu nodomu) uzskatīja par nepieciešamu palielināt no apsūdzētā par labu darba aizsardzības noteikumu pārkāpšanas dēļ bojā gājušā G. mātei, taču noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse kopumā tā arī netika izvērtēta.⁸

Vadoties no KL 8.panta otrajā daļā norādītā, ka, nosakot noziedzīgo nodarījumu izdarījušās personas vainas formu, jākonstatē šīs personas psihiskā attieksme pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm, krimināltiesību teorijā pausta atziņa, ka salikta sastāva noziedzīgā nodarījumā, kāds ir arī KL 146.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums, personas vainas forma jānosaka gan pret prettiesisko darbību vai bezdarbību, gan pret tās izraisītajām kaitīgajām sekām. Kā jau minēts iepriekš, atzīstot, ka darbība vai bezdarbība, kas izpaužas kādu piesardzības vai aizsardzības noteikumu pārkāpšana vienmēr ir tīša, bet vainīgā psihiskā attieksme pret nāvi var izpausties tikai kā neuzmanība, tiek izdarīts secinājums, ka šāda salikta sastāva noziedzīgais nodarījums kopumā jāatzīst par tīšu nodarījumu.⁹

Turpinājumā par divu pēc lietas faktiskajiem apstākļiem visai līdzīgu noziedzīgu nodarījumu atšķirīgu juridisko izvērtējumu.

KL 146.panta otrajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums inkriminēts D., kurš saskaņā ar pirmās instances tiesas spriedumā konstatēto, kā darba devējs, nenoslēdzot darba līgumu, kā papildus darba spēku - koku zaru savācēju meža masīvā cīsmā pieaicināja E., neveicot ievada apmācību un instruktāžu darba drošības jautājumos, tādējādi pārkāpjot Ministru kabineta 2010.gada 10.augusta noteikumu Nr.749 "Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos" 8. un 20.punkta prasības.

Notikuma dienā D. nozāģēja koku, pret kura stumbru pirms zāģēšanas bija atbalstījies (iekāries) cita sausa satrunējuša koka stumbrs, kurš bija izgāzies no saknēm, tādējādi pārkāpjot Ministru kabineta 2012.gada 2.maija noteikumu Nr.310 "Darba aizsardzības prasības mežsaimniecībā" 50.punktu, ar kuru "aizliegts gāzt koku, kurā iekāries cits koks, nozāģēt klučus vai baļķus no iekārušos koka resgaļa, gāzt koku uz koka, kas jau iekāries, vai atrasties zem tā" un šo noteikumu 27.punktā noteikto, ka, "ja darba laikā rodas tieša bīstamu faktoru ietekme un darba uzdevumu nav iespējams veikt, ievērojot darba aizsardzības prasības, darbu pārtrauc". Pēc tam, kad D. nozāģēja koku, iekārušais satrunējušais koks salūza gabalos un uzkrita virsū E., nodarot viņam tādu galvas traumu, kas bija tiešā cēloniskā sakarā ar nāves iestāšanos.¹⁰

Lieta izskatīta bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanā, tāpēc kāda papildu informācija no sprieduma neizriet, taču, domājams, juridiskā izvērtējuma pareizības apstrīdēšanai nav pamata.

Visai līdzīgi noziedzīga nodarījuma izdarīšanas apstākļi konstatēti arī krimināllietā A. apsūdzībā, pirmās instances tiesai konstatējot, ka viņš kā darba devējs, nenoslēdzot darba līgumu, pieņēma darbā D kā mežstrādnieku, kurš veica koku zaru savākšanu, dedzināšanu, sazāģētā materiāla sakārtošanu, neveicot ievada apmācību un instruktāžu darba drošības

⁸ Vidzemes apgabaltiesas 2016.gada 26.februāra spriedums lietā Nr.KA05-0033-16/05 (11400024614).

⁹ Skat. plašāk Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga Tiesu namu aģentūra, 2014, 168.-184.lpp.

¹⁰ Kuldīgas rajona tiesas 2016.gada 6.septembra spriedums lietā Nr.K19-0109-16/1 (11250046415).

jautājumos, tādējādi pārkāpjot Ministru kabineta 2010.gada 10.augusta noteikumu Nr.749 “Apmācība darba aizsardzības jautājumos” prasības. Tāpat netika izpildītas arī Ministru kabineta 2012.gada 2.maija noteikumu Nr.310 “Darba aizsardzības prasības mežsaimniecībā” prasības par nepieciešamību aizpildīt cirsmas tehnoloģisko karti un pirms mežizstrādes darbu uzsākšanas cirmā iepazīstināt nodarbinātos ar tehnoloģiskās kartes saturu un tajā noteikto darbu veikšanas kārtību, informēt B. par bīstamo zonu un viņa atrašanās vietu, gāžot kokus.

Notikuma dienā A., kurš pats arī veica koku gāzēja pienākumus, nozāģēja augošu apses koku, redzot, ka cirmā bīstamajā zonā 10 metrus no gāžamā koka atrodas B., kas strādāja pāri ar A., taču neveica konkrētā koka gāzēja palīga darbus. Kokam uzsākot gāzties, B. būdams nekvalitatīvi apmācīts un neinstruēts par darba drošību, notiekot koku gāšanai, nepietiekami instruēts par drošu atrašanās vietu, koku gāšanas bīstamo zonu, nolūkā izvairīties no krītoša koka sāka skriet nepareizā virzienā – koka gāšanas virzienā un nepaspēja izvairīties no krītošā koka, kā rezultātā koks uzkrita B., traumējot viņu un nodarot smagus, dzīvībai bīstamus miesas bojājumus, kas bija B. nāves iestāšanās cēlonis. Atzīstot, ka ar šādām savām darbībām A. pārkāpa darba aizsardzību reglamentējošo normatīvo aktu prasības, būdams atbildīgs par šo noteikumu ievērošanu, kas ir tiešā cēloņsakarībā ar B. nodarītajiem smagiem, dzīvībai bīstamiem miesas bojājumiem un nāves iestāšanos, A. nodarījums tika kvalificēts saskaņā ar KL 146.panta otro daļu,

Bez tam A. atzīts par vainīgu arī KL 123.panta pirmajā daļā paredzētajā nonāvēšanā aiz neuzmanības, pamatojot ar to, ka viņš, aiz noziedzīgas nevērības, pārkāpjot Ministru kabineta 2012.gada 2.maija noteikumu Nr.310 “Darba aizsardzības prasības mežsaimniecībā” prasības par bīstamās zonas rādiusa noteikšanu, par darba vietas sagatavošanu ap gāžamo koku un atkāpšanās ceļa attīrīšanu, nepieciešamību pārliecināties, ka bīstamajā zonā nav nepiederošu personu, “zinādams un redzēdams, ka bez viņa cirmā bīstamajā zonā vēl atrodas B., kurš neveica konkrētā koka gāzēja palīga darbus, vieglprātīgi paļāvās, ka B. neatrodas tieši pretī koka paredzamajam gāšanas virzienam un tāpēc koks viņam neuzgāzīsies, kaut gan viņam vajadzēja un viņš varēja paredzēt, ka, atrodoties personai bīstamajā zonā, viņa gāztais koks var traumēt cilvēku, un uzsāka augoša koka gāšanu, un tikai tad, kad koks atradās kritienā viņš ieraudzīja, ka bīstamajā zonā esošais B., nolūkā izvairīties no krītoša koka, skrien nepareizā virzienā – koka gāšanās virzienā, kurš nepaspēja izvairīties no krītošā koka un tika traumēts, kā rezultātā iestājās B. nāve. Izskatot lietu rakstveida procesā un apstiprinot vienošanos, tiesa šādu nodarījuma kvalifikāciju kā noziedzīgu nodarījumu reālo kopību atzina par pareizu. Te vēl jāpiezīmē, ka, analizējot KL 123.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi, minētas gan noziedzīgas pašpaļāvības, gan noziedzīgas nevērības pazīmes.¹¹

Jau iepriekš, analizējot šo tiesas nolēmumu¹², pausts viedoklis, ka A. nodarījuma kvalifikācija atzīstama par kļūdainu, jo viņam nodarījums faktiski inkriminēts divas reizes. Cietušā nāve, kas var būt izraisīta tikai aiz neuzmanības, veido KL 146.panta otrajā daļā paredzēto kvalificēto sastāvu un ir inkriminēta apsūdzētajam, tāpēc kopības veidošana ar KL 123.panta pirmo daļu, vēlreiz apsūdzot personu par nonāvēšanu aiz neuzmanības, ir lieka.

Tāpat jānorāda, ka nodarījuma faktiskie apstākļi pilnībā izslēdz noziedzīgu nodarījumu reālo kopību, kura var veidoties gadījumos, kad viena un tā pati persona ar laika ziņā

¹¹ Zemgales rajona tiesas 2018.gada 16.marta spriedums lietā Nr.K73-0334-18 (ECLI:LV:ZRT:2018:0316.11210007816.2.S).

¹² Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 390.lpp.

nošķirtām darbībām vai bezdarbības aktiem citu pēc cita izdara divus vai vairākus patstāvīgus noziedzīgus nodarījumu.¹³

KL 146.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir speciālais subjekts – uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības), iestādes vai organizācijas vadītājs vai cita persona, kas atbildīga par darba aizsardzību vai tehnisko drošību reglamentējošo normatīvo aktu prasību ievērošanu.

Augstākās tiesas Senāts, atsaucoties uz Direktīvas 89/391/EKK 5.panta 1.punktu, atzīmējis, ka darba devējs tajā ir identificēts kā subjekts, kuram pirmām kārtām ir saistošs pienākums nodrošināt darba ņēmēja drošību un veselību darba vietā. Tāpat norādīts, ka attiecībā uz darba devēja atbildību Eiropas Savienības tiesa 2017.gada 19.oktobra spriedumā lietā C-531/15 “Otero Ramos” atzinusi, ka “lietā ir jābūt faktiem un pierādījumiem, kas dod pamatu secinājumam, ka konkrētās darba vietas radīto risku novērtējums nav veikts atbilstoši Direktīvā noteiktajām prasībām un ka tādēļ iestājušās konkrētas sekas”.¹⁴

Tādējādi iepriekšminētais apstiprina Latvijas krimināltiesību teorijā un judikatūrā nostiprinātās atziņas gan par analizējamā noziedzīgā nodarījuma izdarītāju kā speciālo subjektu, gan arī par nepieciešamību precīzi konstatēt šī subjekta nodarījumu (darbību vai bezdarbību), kas izpaudies kā konkrētu normatīvo aktu priekšrakstu pārkāpšana, kā rezultātā iestājušās kaitīgās sekas.

Tā kā Darba aizsardzības likuma mērķis, kas formulēts tā 2.pantā, ir garantēt un uzlabot nodarbināto drošību un veselības aizsardzību darbā, par cietušo KL 146.pantā minēto noteikumu prasību pārkāpšanas vai neievērošanas rezultātā var būt tikai attiecīgo uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību), iestāžu vai organizāciju darbinieki un citas personas, kuru pastāvīgā vai pagaidu darbība ir saistīta ar šiem objektiem.

1.4. Kriminālatbildības un administratīvās atbildības norobežošana

Atbildība par pārkāpumiem darba tiesisko attiecību vidē ir paredzēta arī Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā (turpmāk – Latvijas APK), detalizējot to pēc atsevišķiem pārkāpumu veidiem.

Tā Latvijas APK 41.⁴ panta “Darba aizsardzību regulējošo normatīvo aktu pārkāpšana” pirmajā daļā noteikta atbildība par darba aizsardzības regulējošo normatīvo aktu pārkāpšanu, izņemot panta turpmākajās daļās minētos pārkāpumus. Savukārt šajās panta daļās noteikta atbildība par darba vides riska novērtējuma neveikšanu un darba aizsardzības pasākumu plāna neizstrādāšanu vai tā neatbilstību darba aizsardzību regulējošo normatīvo aktu prasībām (otrā daļa), par drošības zīmju nelietošanu un to atbilstošu neizvietošanu darba vidē (trešā daļa), par nodarbināto nenosūtīšanu veikt obligātās veselības pārbaudes, ja normatīvajos aktos tās paredzētas (ceturtā daļa), par darbā notikuša nelaimes gadījuma neizmeklēšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām vai slēpšanu (piektā daļa) ar pastiprinātu atbildību panta sestajā daļā, ja nelaimes gadījuma rezultātā nodarbinātajam radušies smagi veselības traucējumi vai

¹³ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 308.lpp.

¹⁴ Augstākās tiesas Senāta 2019.gada 16.maija lēmums lietā SKK-3/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0516.111087124114..4.L).

iestājusies viņa nāve. Panta septītajā un astotajā daļā paredzēts bargāks sods, ja iepriekš minētie pārkāpumi izdarīti atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas.

Savukārt Latvijas APK 41.⁵ pantā “Darba aizsardzību regulējošo normatīvo aktu pārkāpšana, kas rada tiešus draudus nodarbināto drošībai un veselībai” ietverti pārkāpumi, kas ir smagāki pēc savas kaitīguma pakāpes, jo tie jau tieši apdraud cilvēka drošību un veselību. Arī šā panta pirmajā daļā norādīts uz darba aizsardzību regulējošo normatīvo aktu pārkāpumiem, kas rada tiešus draudus nodarbināto drošībai un veselībai, izņemot panta otrajā, trešajā un ceturtajā daļā minētos pārkāpumus. Tālāk seko norāde uz nodarbināto nenodrošināšanu ar darbam nepieciešamajiem individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (otrā daļa), darba aizsardzību regulējošo normatīvo aktu prasībām neatbilstoša aprīkojuma lietošanu vai drošības prasību neievērošanu (trešā daļa), nodarbināto neinstruēšanu vai apmācību neveikšanu jautājumos par nodarbinātā drošību un veselību darbā (ceturtā daļa), visos gadījumos par atbildības nosacījumu norādot pārkāpuma saistību ar tiešiem draudiem nodarbinātā drošībai un veselībai. Panta piektajā daļā ietverta kvalificējoša pazīme – iepriekš minēto pārkāpumu izdarīšana atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas.

Tādējādi, salīdzinot Krimināllikuma 146.pantā ietverto noziedzīgo nodarījumu un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 41.⁴ un 41.⁵ pantā norādītos pārkāpumus, var secināt, ka par robežšķirtni starp administratīvu pārkāpumu un noziedzīgu nodarījumu darba tiesisko attiecību vidē kalpo reāls kaitējums nodarbināto veselībai vai dzīvībai, kas ir obligāta KL 146.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīme un kriminālatbildības nosacījums saskaņā ar šā panta pirmo daļu. Savukārt Latvijas APK 41.⁴ pantā norādītais pārkāpums vispār netiek saistīts ar veselības vai dzīvības apdraudējumu, jo sodāma ir pati darba aizsardzību regulējošo normatīvo aktu pārkāpšana, bet 41.⁵ pantā paredzētā atbildība saistīta ar tiešiem draudiem nodarbinātā drošībai un veselībai.

1.5. Soda noteikšana

Ņemot vērā nelielo apsūdzēto skaitu, izdarīt kādus vispārīgus secinājumus par sodu piemērošanas praksi krimināllietās par darba aizsardzības noteikumu pārkāpšanu ir visai grūti, tāpēc sniegts ieskats par piemērotajiem sodiem un to pamatojumu, izdarot atsevišķus secinājumus.

Par Krimināllikuma 146.panta otrajā daļā paredzēto smago noziegumu, kas inkriminēts visiem pieciem apsūdzētajiem, likumdevējs ir paredzējis brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai piespiedu darbu vai naudas sodu. Vienam no apsūdzētajiem ir piespriesta brīvības atņemšana uz 2 gadiem nosacīti ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem sešiem mēnešiem, diviem apsūdzētajiem – piespiedu darbs un diviem apsūdzētajiem – naudas sods.

Atbilstoši KL 46.panta otrajā daļā norādītajam, nosakot soda veidu, ņem vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, kā arī vainīgā personību, savukārt no panta trešās daļas izriet, ka nosakot soda mēru, ņem vērā atbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus.

Divos gadījumos izvērtēt piespriedā soda atbilstību KL 46.pantā ietvertajiem soda noteikšanas principiem nav iespējams, jo tiesu nolēmumi nesatur nepieciešamo informāciju.

Zemgales rajona tiesa 2018.gada 29.augusta spriedumā lietā Nr.K73-0976-18/45, piespriežot naudas sodu vienpadsmit minimālo mēnešalgu apmērā jeb 4730 euro, norādīja, ka izdarīts smags noziegums ar smagām neatgriezeniskām sekām – darbinieka nāvi, taču ņem vērā arī paša darbinieka rupju darba iekšējās kārtības noteikumu pārkāpumu, kas ietekmēja noziedzīgā nodarījuma sekas, atzīmēja, ka B. agrāk nav tiesāts, sīki pārstāstīja apsūdzētā pozitīvo raksturojumu no darba vietām, atzīmēja, ka pēc nelaiemes gadījuma veikti pasākumi darba aizsardzības drošību reglamentējošo normatīvo aktu prasību ievērošanā. Ņemot to vērā, tiesa secināja, ka B., neraugoties uz viņa attieksmi pret noziedzīgo nodarījumu (neatzina savu vainu viņam inkriminētajās darbībās, neatzina arī kaitējuma kompensāciju), nosakāms likumā paredzētais vieglākais soda veids – naudas sods, kas, vērtējot ziņas par B. personu, var visefektīvāk sasniegt KL 35.pantā paredzēto soda mērķi. Secinājums par naudas soda apmēru izdarīts, saskaņā ar KL 47.panta otro daļu konstatējot vienu atbildību mīkstinošu apstākli – daļēju kaitējuma atlīdzināšanu, apbedīšanas izdevumu apmaksu, kaitējuma apmēru un atlīdzināto summu gan nenorādot, un nekonstatējot atbildību pastiprinošos apstākļus.

Kuldīgas rajona tiesa 2016.gada 6. septembra spriedumā lietā Nr.K19-0109, sodot D. par KL 146.panta otrajā daļā paredzēto noziegumu ar piespiedu darbu uz 150 stundām, norādījusi, ka apsūdzētais ir izdarījis smagu noziegumu, agrāk nav sodīts, pēc paša vārdiem ir pašnodarbinātais, apgādībā viens bērns. Par atbildību mīkstinošu apstākli atzīta vainas atzīšana un izdarītā nožēlošana, atbildību pastiprinoši apstākļi nav konstatēti. Tiesa norādījusi, ka atzīst piespiedu darbu par efektīvu, audzinošu un atbilstošu sodu apsūdzētajam un pietiekami reālu, lai sasniegtu soda mērķi.

Izskatot apelācijas protestu, kurā prokurors lūdza noteikt smagāku soda veidu un mēru, norādot, ka tiesa nav pievērsusi vērību noziedzīgā nodarījuma raksturam un radītajam kaitējumam, uz ko ir tikai formāla atsaucē, bet savus atzinumus par sodu pamatojusi vienīgi tikai ar apsūdzētā vainas atzīšanu un izdarītā nožēlu, kā arī ar viņa personību raksturojošām ziņām, Kurzemes apgabaltiesa ar 2016.gada 21.decembra spriedumu lietā Nr.KA02-0221-16/13 atzina, ka soda veida grozīšanai nav pamata, jo piespiedu darbs esot tas soda veids, kuru piespriežot apsūdzētajam, tiks sasniegts likumā noteiktais kriminālsoda mērķis. Tai pat laikā, saskatot pretrunu pirmās instances tiesas piespriedē soda mēra motivācijā, ka soda mērs nosakāms tuvāk tā maksimālajai robežai, bet, faktiski nosakot sodu, to nav ņēmusi vērā, apelācijas instances tiesa nolēma sodīt G. ar piespiedu darbu uz 220 stundām.

Jau iepriekš minēts, ka krimināllietā E. apsūdzībā, kurš ar pirmās instances tiesas spriedumu par KL 146.panta otrajā daļā paredzēto noziegumu sodīts ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem nosacīti ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem, cietusī F. iesniegusi apelācijas protestu daļā par noteikto sodu, uzskatot, ka sodam jābūt bargākam. Vidzemes apgabaltiesa ar 2016.gada 26.februāra spriedumu lietā KA05-0033-16/05 atzina, ka pirmās instances tiesas noteiktais sods atbilst viņa izdarītā nodarījuma raksturam un radītajam kaitējumam, kā arī paša apsūdzētā personībai un viņa atbildību ietekmējošajiem apstākļiem. Tika atzīmēts, ka izdarītais noziedzīgais nodarījums ir smags, pirmās instances tiesa esot ņēmusi vērā to, ka E. agrāk nav tiesāts, izdarījis vairākus administratīvos pārkāpumus, ir precējies, ir deklarēta dzīvesvieta, viņam piešķirts bezdarbnieka statuss un ka viņa apgādībā ir sieva un pilngadīga meita, kas studē. Pirmās instances tiesa nav konstatējusi nekādus atbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus, tādus nekonstatēja arī apelācijas instances tiesa.

Respektējot soda individualizācijas principu un neuzņemoties spriest par šajos gadījumos noteiktā soda adekvātumu izdarītajiem noziegumiem, nepieciešams atzīmēt, ka visi

apsūdzētie ir izdarījuši smagu noziegumu, kura raksturs pie soda veida noteikšanas nav vērtēts, tāpat kā radītais kaitējums – cilvēka nāve, kas pieminēta tikai vienā gadījumā. Prioritāte pie soda veida izvēles vēl arvien tiek piešķirta personu raksturojošiem datiem, lai arī no nolēmumiem nav skaidrs, kā, piemēram, soda veidu ietekmē tas, ka persona ir vai nav precējusies, un vai viņai ir vai nav deklarēta dzīvesvieta.

2. DARBA SAMAKSAS NOTEIKUMU PĀRKĀPŠANA (KL 217.¹ pants)

2.1. Tiesiskais regulējums

Ar 2016.gada 10.marta likumu Krimināllikums papildināts ar 217.¹ pantu, kurā noteikta atbildība par darba samaksas noteikumu pārkāpšanu, proti par grāmatvedības uzskaitē neuzrādītas darba samaksas izmaksāšanu, ja tas izdarīts ievērojamā apmērā. Panta sākotnējā redakcija nav grozīta.

Darba likuma 59.pantā skaidrots, ka darba samaksa ir darbiniekam regulāri izmaksājamā atlīdzība par darbu, kura ietver darba algu un normatīvajos aktos, darba koplīgumā vai darba līgumā noteiktās piemaksas, kā arī prēmijas un jebkuru citu atlīdzību saistībā ar darbu. Atbilstoši Darba likuma 71.pantā noteiktajam, izmaksājot darba samaksu, darba devējs izsniedz darba samaksas aprēķinu, kurā norādīta izmaksātā darba samaksa, ieturētie nodokļi un veiktās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, kā arī nostrādātās stundas, tajā skaitā virsstundas, nakts laikā un svētku dienās nostrādātās stundas.

1992.gada 14.oktobra likuma “Par grāmatvedību” 2.pants noteic, ka uzņēmuma pienākums ir kārtot grāmatvedību, kurā uzskatāmi atspoguļojami visi uzņēmuma saimnieciskie darījumi, kā arī katrs fakts vai notikums, kas rada pārmaiņas uzņēmuma mantas stāvoklī, grāmatvedības sniegtajai informācijai jābūt patiesai, salīdzināmai, savlaicīgai, nozīmīgai, saprotamai un pilnīgai.

Darba samaksai jābūt atspoguļotai grāmatvedība dokumentos: darba uzskaites grafikos, darba laika uzskaites tabulās, algu aprēķina sarakstos un kases izdevumu orderos, kas saturētu norādi gan uz darbinieku faktiski nostrādāto laiku, gan uz faktiskām darba samaksas izmaksām.

Kā izriet no Tieslietu ministrijas priekšlikuma likumprojektam “Grozījumi Krimināllikumā”,¹⁵ ierosinājums papildināt Krimināllikumu ar jaunu noziedzīga nodarījuma sastāvu pamatots ar to, ka esošais atbildības par izvairīšanos no nodokļu un no tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas regulējums kopsakarā ar preventīvo un sodošo pasākumu ietekmi un sodu piemērošanas praksi nav pietiekams un nedod gaidīto pozitīvo rezultātu, jo kriminālatbildība paredzēta tikai gadījumā, ja ar izvairīšanos no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas nodarīti zaudējumi valstij vai pašvaldībai lielā apmērā, kas ļauj nodokļu maksātājiem domāt, ka izvairīšanās pārsvarā gadījumu nav krimināli sodāma. Papildinot Krimināllikumu ar 217.¹ pantu, atbildība tiks paredzēta personai, kura izmaksājusi vai kuras uzdevumā darbiniekiem ir izmaksāts atalgojums skaidrā naudā, nenorādot to grāmatvedības dokumentos vai norādot to apmērā, kas neatbilst faktiski veiktajām izmaksām,

¹⁵ TMpav_211015_KL; Par priekšlikumiem likumprojektam “Grozījumi Krimināllikumā”(Nr.351/Pp.12): Pieejams: titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12,nsf [aplūkots 25.03.2020.]

ja veikto izmaksu summa sasniedz ievērojamu apmēru. Ja vērtība nesasniedz šo sliekšni, persona saucama pie administratīvās atbildības.

2.2. Noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes

Pārkāpjot darba samaksas noteikumus un izmaksājot grāmatvedības uzskaitē neuzskaitītās darba samaksas, tiek apdraudētas tautsaimniecības intereses valsts ieņēmumu sfērā, jo netiek aprēķināts un ieturēts iedzīvotāju ienākuma nodoklis un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Tas savukārt apdraud valsts organizētos sociālās apdrošināšanas pasākumus, lai apdrošinātu personas vai tās apgādībā esošo personu risku zaudēt darba ienākumu sakarā ar sociāli apdrošinātās personas slimību, invaliditāti, maternitāti, paternitāti, bezdarbu, vecumu, nelaimes gadījumu darbā vai saslimšanu ar arodslimību, bērna kopšanu, kā arī papildu izdevumiem sakarā ar sociāli apdrošinātās personas vai tās apgādībā esošās personas nāvi. Sociālā apdrošināšana ir valsts sociālās drošības sistēmas sastāvdaļa.

Kriminālatbildība par KL 217.¹ pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, kas ir klasificēts kā mazāk smags noziegums, iestājas ar nosacījumu, ja grāmatvedības uzskaitē neuzrādītās darba samaksas izmaksāšana izdarīta ievērojamā apmērā, tas ir, ja izmaksātā kopējā summa nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par desmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsommu, kā to noteic likuma “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 23.¹ panta pirmā daļā.

Pie kriminālatbildības par KL 217.¹ pantā paredzēto noziegumu saucams darba devējs – fiziska persona, kura izmaksā grāmatvedības uzskaitē neuzrādītu darba samaksu. Ja fiziskā persona noziedzīgo nodarījumu izdarījusi privāto tiesību juridiskās personas interesēs, šīs personas labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā, šī fiziskā persona atbilstoši KL 12.pantā noteiktajam saucama pie kriminālatbildības, bet juridiskajai personai var piemērot KL VIII¹ nodaļā paredzētos piespiedu ietekmēšanas līdzekļus.

KL 217.¹ pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir tīšs un to raksturo tiešs nodoms – vainīgais apzinās savas darbības kaitīgumu, proti, ka izmaksā grāmatvedības uzskaitē neuzrādītās darba samaksas, un apzināti tā rīkojas.¹⁶

2.3. Tiesu prakse

Pētījumam iegūti divi pirmās instances tiesas spriedumi attiecībā par trim personām, viens apgabaltiesas spriedums attiecībā par vienu personu un viens Augstākās tiesas Senāta lēmums attiecībā par divām personām, kuras sauktas pie atbildības saskaņā ar KL 217.¹ pantu. Lai arī pētāmais materiāls ir visai skops, tas tomēr ļauj iezīmēt atsevišķas tendences šo noziedzīgo nodarījumu juridiskajā izvērtējumā.

Tā no Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 12.augusta sprieduma aprakstošās daļas izriet, ka B., SIA [A] restorāna [...] direktore laika periodā no 2017.gada 15.maija līdz 2017.gada 31.decembrim no uzņēmuma rīcībā esošajiem skaidras naudas līdzekļiem, kuru izcelsme pirmstiesas izmeklēšanā nav noskaidrota, ik mēnesi izmaksāja

¹⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2019, 217.-218.lpp.

darba ņēmējiem uzņēmuma grāmatvedībā neuzrādīto darba samaksu ne mazāk kā 11 026 euro apmērā. Iepriekš norādītās darba samaksas, kas tika izmaksātas skaidrā naudā, netika atspoguļotas SIA [A] grāmatvedības dokumentos: darba uzskaites grafīkos, darba laika uzskaites tabeļēs neuzrādīja faktisko darbinieku nostrādāto laiku, nesastādīja algas aprēķinu sarakstus un kases izdevumu orderus, kuros būtu norādīta faktiskās darba samaksas izmaksa.

Tiesa secināja, ka ar B. izmaksātajām grāmatvedības uzskaitē neuzrādītajām darba samaksām ievērojamā apmērā, kas tika izdarīts SIA [A] interesēs, tika nodarīts mantisks zaudējums Latvijas Republikai nenomaksāto nodokļu veidā 8 747,78 euro apmērā, ko veido nenomaksātās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas 5 454,24 euro apmērā un nenomaksātais iedzīvotāju ienākuma nodoklis 3 293,54 euro apmērā.

Ar šo pašu spriedumu par vainīgu KL 217.¹ pantā paredzētā nozieguma izdarīšanā atzīta arī SIA [D] restorāna [...] direktore C., kura laika periodā no 2017.gada 15.maija līdz 2018.gada 31.janvārim SIA [D] interesēs, lai netiktu aprēķinātas un ieturētas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas un iedzīvotāju ienākuma nodoklis, no uzņēmuma rīcībā esošajiem skaidras naudas līdzekļiem, kuru izcelsme pirmstiesas izmeklēšanā nav noskaidrota, izmaksāja SIA [D] darba ņēmējiem uzņēmuma grāmatvedībā neuzrādīto darba samaksu ne mazāk kā 16 274 euro, tas ir, ievērojamā apmērā. Ar C. izmaksātajām grāmatvedības uzskaitē nenorādītām darba samaksām Latvijas Republikai tika nodarīts mantisks zaudējums nenomaksāto nodokļu veidā 12 911,25 eiro apmērā, tas ir, nenomaksātās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas 8 050,15 euro apmērā un nenomaksātais iedzīvotāju ienākuma nodoklis 4 861, euro apmērā.

Cietušās personas – Latvijas Republikas pārstāvja Valsts ieņēmumu dienesta pieteikto kaitējuma kompensāciju par SIA [D] interesēs izdarīto noziedzīgo nodarījumu 12 911,25 euro apmērā un par SIA[A] interesēs izdarīto noziedzīgo nodarījumu 8 747,78 euro apmērā abas apsūdzētās atlīdzināja pilnā apmērā.

Lieta izskatīta vienošanās procesā, taisot saīsināto spriedumu. B. un C. katra sodīta ar naudas sodu 10 minimālo mēnešalgu apmērā jeb 4 300 euro, atņemot tiesības veikt visu veidu komercdarbību uz 2 gadiem.

Kriminālprocess daļā pret SIA [A] un SIA [D] par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskai personai tika izbeigts sakarā ar abu juridisko personu likvidāciju.

SIA [A] izņemtie naudas līdzekļi tika atzīti par noziedzīgi iegūtiem, konfiscēti un ieskaitīti valsts budžetā.¹⁷

Citā krimināllietā ar Vidzemes rajona tiesas 2019.gada 17.maija spriedumu A. atzīts par vainīgu KL 217.¹ panta paredzētajā noziegumā par to, ka viņš laika periodā no 2016.gada 7.aprīļa līdz 2017.gada 31.janvārim, būdams SIA “Forest Vidzeme” (turpmāk arī SIA) reālas finansiāli saimnieciskas darbības faktiskais organizētājs un vadītājs, pārkāpjot darba samaksas noteikumus, izmaksāja skaidrā naudā ne mazāk kā 17 580 euro, kura netika uzrādīta uzņēmuma grāmatvedības uzskaitē, atsevišķiem SIA darba ņēmējiem kā daļu darba algas un pilnu darba algu bez rakstveida darba līguma nodarbinātajiem, kas atzīstams par ievērojamu apmēru.

Atzīstot A. par vainīgu KL 218.panta otrajā daļā paredzētā nozieguma izdarīšanā, tiesa norādīja, ka viņš laika periodā no 2016.gada februāra līdz 2016.gada decembrim iesniedza Valsts ieņēmumu dienestam SIA “Forest Vidzeme” pievienotās vērtības nodokļu deklarācijas,

¹⁷ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas 2019.gada 12.augusta spriedums lietā K30-1485-19/29 (ECLI:LV:RVPT:2019:0812.15830014917.1.S)

ziņojumus par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu par pārskata mēnesi un paziņojumus par fiziskai personai izmaksātajām summām, kuros aprēķināja valsts budžetā maksājamos nodokļus un tiem pielīdzinātos maksājumus.

Neskatoties uz to, ka no 2016.gada februāra SIA izveidojās nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu parāds, bez attaisnojoša iemesla laicīgi nenomaksājot pilnā apmērā valsts budžetā aprēķinātās nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu summas, A. nenovirzīja SIA naudas līdzekļus nodokļu parāda nomaksai, kas uz 2016.gada 31.decembri sastādīja 40 184, 57 euro, bet no SIA bankas konta regulāri noņemto skaidro naudu izlietoja pēc saviem ieskatiem, tajā skaitā laika posmā no 2017.gada 7.aprīļa līdz 2017.gada 31.janvārim, izvairoties no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas, mantkārības vadīts, ne mazāk kā 17 580 euro izmaksāja atsevišķiem SIA darbiniekiem kā algas daļu, bet bez rakstveida darba līgumiem nodarbinātajiem kā pilnu darba algu, kas netika uzrādīts SIA grāmatvedības uzskaitē un par ko netika aprēķināti un samaksāti nodokļi un tiem pielīdzinātie maksājumi.

Istenojot savu noziedzīgo nodomu izvairīties no nodokļu nomaksas, A. deva norādījumus SIA "Platinum Finance" pārstāvjiem, kuru pakalpojumi tika izmantoti, veicot SIA finansiāli saimniecisko darbību, kas nebija informēti par SIA faktiski nodarbināto personu un nostrādāto darba stundu skaitu, sastādīt SIA ziņojumus par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu pārskata mēnesī. Tādējādi sagatavotajos un iesniegtajos ziņojumos par 2016.gada 9 mēnešiem un 2017.gada janvāri, slēpjot ar nodokli apliekamo objektu, netika norādīta informācija par tiem darba ņēmējiem, darba ienākumiem un aprēķinātajiem nodokļiem, kuriem darba apmaksā tika izdarīta skaidrā naudā kā algas daļa vai pilna alga, nodarot zaudējumu valstij 13 746,33 euro apmērā, tajā skaitā, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas 8 492,24 euro, iedzīvotāju ienākuma nodoklis 5 246,57 euro un uzņēmējdarbības riska nodeva 7,92 euro.

Tāpat A. atzīts par vainīgu KL 217.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā, kas šajā apkopojumā plašāk netiks aplūkots.

Izskatot lietu vienošanās procesā rakstveida kārtībā, saīsinātajā spriedumā A. atzīts par vainīgu 217.¹ pantā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem, atņemot tiesības veikt visa veida komercdarbību uz 6 mēnešiem; atzīts par vainīgu KL 218.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu 6 mēnešiem, atņemot tiesības veikt visu veidu komercdarbību uz 2 gadiem; atzīts par vainīgu KL 217.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem. Saskaņā ar KL 50.panta pirmo un trešo daļu pēc noziedzīgu nodarījumu kopības noteikta brīvības atņemšana uz 2 gadiem, un, piemērojot KL 55.panta nosacījumus, sods noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem, atņemot tiesības veikt visu veidu komercdarbību uz 3 gadiem. Par labu valstij mantiskā kaitējuma kompensācijai piedzīti 54 222,87 euro.¹⁸

KL 217.¹ pirmajā daļā (pantā gan nav daļu autoru piezīme) un 218.pantā otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā ar pirmās instances tiesas spriedumu atzīts arī D., savukārt E. notiesāts par to, ka atbalstīja grāmatvedības uzskaitē neuzrādītās darba samaksas

¹⁸ Vidzemes rajona tiesas 2019.gada 17.maija spriedums lietā Nr.K71-0668-19/10 (ECLI:LV:VRT:2019:0517.15830004217.2.S).

izmaksāšanu ievērojamā apmērā, kvalificējot nodarījumu saskaņā ar KL 20.panta ceturto daļu un 217.¹ panta pirmo daļu. Tiesa piedzina no D. Valsts ieņēmumu dienesta labā kaitējuma kompensāciju 58 332,98 euro. Ar Rīgas apgabaltiesas spriedumu, izskatot lietu apelācijas kārtībā, pirmās instances tiesas spriedums atcelts daļā par kaitējuma kompensācijas 58 332,98 euro piedziņu Valsts ieņēmumu dienesta labā un kaitējuma kompensācija piedzīta valsts labā. Pārējā daļā spriedums atstāts negrozīts.

Noraidot Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par nepieciešamību kaitējuma kompensāciju piedzīt solidāri no abiem apsūdzētajiem, jo arī ar E. darbībām, atbalstot KL 217.¹ pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, kas izdarīts nolūkā izvairīties no nodokļu nomaksas, valstij esot nodarīti zaudējumi, Augstākās tiesas Senāts 2019.gada 3.septembra lēmumā lietā SKK-144 norādīja, ka D. un E. nav notiesāti par kopīgi izdarītu KL 218.panta otrajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu, bet gan par atšķirīgiem pastāvīgiem noziedzīgiem nodarījumiem, kuri nav saistīti ar kopīgu nodomu un nav cēloniskā sakarā ar valstij nodarīto zaudējumu. Atšķirībā no Krimināllikuma 218.panta otrās daļas, KL 217.¹ pants paredz nodarījuma izdarīšanu ievērojamā apmērā, bet neparedz zaudējuma nodarīšanu. Tādējādi kaitējuma kompensācija piedzenama tikai no D., kurš atzīts par vainīgu KL 218.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.¹⁹

KL 218.panta otrajā daļā un 217.¹ pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu kopība inkriminēta arī A.K. No apelācijas instances tiesas sprieduma var izsecināt, ka A.K. kā SIA [...] valdes priekšsēdētāja, un O.M. kā šī SIA grāmatvede, kura arī atzīta par vainīgu KL 217.¹ pantā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā, izdarītie noziedzīgie nodarījumi ir saistīti ar darba samaksas noteikumu pārkāpšanu, kā rezultātā valstij netika nomaksāts iedzīvotāju ienākuma nodoklis un netika veiktas iemaksas Valsts sociālās apdrošināšanas budžetā par kopējo summu 58 948,81 euro.²⁰

Secinājums

Apkopojot šos dažus prakses piemērus varētu secināt, ka, veicot nodarījuma kvalifikāciju, būtu jāvadās no teorijā paustās atziņas, ka gadījumos, kad viens noziedzīgs nodarījums rada labvēlīgus apstākļus cita nodarījuma izdarīšanai, tad tie katrs jākvalificē kā pastāvīgs noziedzīgs nodarījums²¹, proti, šajā gadījumā kā KL 217.¹ un 218.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu reālā kopība pie nosacījuma, ka ar nodokli apliekamā objekta samazināšana nodarījusi valstij zaudējumus lielā apmērā, piedzenot no vainīgās personas ar izvairīšanos no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas valstij radītos zaudējumus. KL 217.¹ pantā un 218.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu ideālā kopība ir izslēgta.

Ja ar nodokli apliekamo objektu samazināšanas rezultātā saistībā ar darba samaksas noteikumu pārkāpšanu valstij nodarītie zaudējumi nenomaksāto nodokļu veidā neveidos lielus

¹⁹ Augstākās tiesas Senāta 2019.gada 3.septembra lēmums lietā SKK-144/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0903.15830002117.3.L).

²⁰ Rīgas apgabaltiesas 2019.gada 11.decembra spriedums lietā Nr.KA04-0830-19/20 (ECLI:LV:RAT:2019:1211.15830008217.3.S).

²¹ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 312.lpp.

apmērus, nodarījums kvalificējams saskaņā ar KL 217.¹ pantu, savukārt jautājums par personas atbildību par izvairīšanos no nodokļu nomaksas risināms administratīvā kārtā.

2.4. Kriminālatbildības un administratīvās atbildības norobežošana

Arī Latvijas Administratīvo pārkāpumu likuma 159.¹⁰ pantā “Darba samaksas noteikumu pārkāpšana” noteikta atbildība par grāmatvedības uzskaitē neuzrādītas darba samaksas izmaksāšanu, tātad par konkrētu personas darbību, nesaistot atbildības iestāšanos ar kādiem nosacījumiem. Savukārt KL 217.¹ pantā noteikts, ka atbildība par grāmatvedības uzskaitē neuzrādītas darba samaksas izmaksāšanu iestājas tad, ja tas izdarīts ievērojamā apmērā. Ņemot vērā, ka atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgu nodarījumu, kas izdarīts ievērojamā apmērā iestājas, ja noziedzīga nodarījuma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāk par tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, tad darbības, kuru rezultātā šāds apmērs nav konstatēts, atzīstamas par administratīvi sodāmu pārkāpumu.

Izmantoto nolēmumu saraksts

KL 146.pants

1. Kuldīgas rajona tiesas 2016.gada 6.septembra spriedums lietā Nr.11250046415
apelācija: Kurzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2016.gada 21.decembra
spriedums
2. Zemgales rajona tiesas 2018.gada 16.marta spriedums lietā Nr.k73-0334-18
(ECLI:LV:ZRT:2018:0316.11210007816.2.S)
3. Zemgales rajona tiesas 2018.gada 29.augusta spriedums lietā Nr.K73-0334-18
(ECLI:LV:ZRT:2018:0829.11390057916.1.S)
4. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2018.gada 27.marta spriedums lietā
KA04-0323-18/17, (ECLI:LV:RAT:2018.0327.11087124114.3.S)
kasācija: Augstākās tiesas Senāta 2019.gada 16.maija lēmums lietā SKK-3/2019
(ECLI:LV:AT:2019:0516.11087124114.4.L)
5. Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2016.gada 26.februāra spriedums
lietā KA04-0033-16/05 (11400024614)
6. Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 28.decembra spriedums lietā Nr.SK-1945/2013 (C
305511312) 8.pkt.
7. Augstākās tiesas Senāta 2012.gada 22.maija lēmums lietā SKK-182/2012
(11220055807)
8. Augstākās tiesas Senāta 2010.gada 14.jūnija lēmums lietā SKK-265/2010
(11220029605)

KL 217.¹ pants

1. Augstākās tiesas Senāta 2019.gada 3.septembra lēmums lietā SKK-144/2019
(ECLI:LV:AT:2019.0903.15830004217.3.L)
2. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2019.gada 11.decembra spriedums
lietā KA04-0830-19/20 (ECLI:LV:RAT:2019:1211.15830008217.3.L)
3. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 12.augusta spriedums lietā
Nr.K30-1485-19/29 (ECLI:LV:RVPT:2019.0812.15830014917.1.S)
4. Vidzemes rajona tiesas 2019.gada 17.maija spriedums lietā Nr.K71-0668-19/10
(ECLI:LV:VRT:2019:0517.15830004217.2.S)